

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta 30.10.2025

Lausunnon antaminen aluehallitukselle vuoden 2026 talousarviosta ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmasta

Valmistelijat ja lisätiedot (etunimi.sukunimi@luvn.fi):
Virtanen Toni

Päätösehdotus

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta päättää

1. antaa lausuntonsa aluehallitukselle hyvinvointialuejohtajan esityksestä vuoden 2026 talousarvioksi ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaksi ja
2. tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta kokouksessa.

Käsittely

Päätös

Selostus

Yleistä

Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaan aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Lisäksi hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee olla katettuna taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä. Siten taloussuunnitelman 2026–2028 tulee olla tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään suunnitelmavuoden

2026 loppuun mennessä, siten että vuosina 2023–2024 syntynyt alijäämä tulee tähän mennessä katettua.

Hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman perustelut

Hyvinvointialueen taloussuunnitelman perustuu aluevaltuuston 7.10.2025 vahvistamaan strategiaan sekä aluevaltuuston vuonna 2023 hyväksymään pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Aluehallitus on kokouksessaan 16.6.2025 § 161 hyväksynyt suunnittelukehyksen, jossa on linjattu periaatteet hyvinvointialueen taloussuunnitelman 2026–2028 laadinnalle.

Suunnittelukehyksen lisäksi talousarviovalmistelussa on huomioitu osavuosikatsauksen 1.1.-30.6.2025 tilinpäätösennuste sekä valtiovarainministeriön 22.9.2025 päivitetty vuoden 2026 rahoitusennuste ja rahoituksen painelaskelma vuosille 2027–2028.

Lähtökohdan hyvinvointialueen taloussuunnitteluun muodostaa valtion yleiskatteinen rahoitus. Valtion yleiskatteinen rahoitus koostuu kahdesta erillisestä kokonaisuudesta:

Helpommin ennakoitava on niin sanottu **laskennallinen perusrahoitus**, joka määräytyy kansallisella tasolla edellisen vuoden laskennallisen rahoituksen pohjalta, ja jota korotetaan palvelutarpeen muutoksen, kustannustason muutoksen ja tehtävämuutosten perusteella. Laskennallinen perusrahoitus määrittää hyvinvointialueen järjestämien palveluiden kestävän nettokustannustason. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen yleiskatteisen rahoituksen perusura on 1 936,0 milj. euroa vuonna 2026, se on kasvanut keskimäärin 5,4 % per vuosi hyvinvointialueen kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana ja sen odotetaan kasvavan 4,6 % per vuosi taloussuunnittelukaudella.

Enemmän epävarmuutta sisältävä yleiskatteisen rahoituksen elementti on rahoituksen **jälkikäteistarkistus**, jolla korjataan kahden vuoden viiveellä laskennallisen perusrahoituksen ja hyvinvointialueiden toteutuneen nettokustannustason erotus valtakunnallisesti. Rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa otetaan huomioon hyvinvointialueiden toteutuneet nettokustannukset. Jos hyvinvointialueiden yksittäisen vuoden laskennallinen perusrahoitus on ollut pienempi kuin kyseisen vuoden toteutuneet nettokustannukset, jälkikäteisrahoituksella korjataan tämä erotus rahoituksessa kahden vuoden viiveellä.

Esimerkiksi vuoden 2024 hyvinvointialueiden alijäämät, eli laskennallisen ja toteutuneen kustannuksen erotus, lisätään hyvinvointialueiden vuoden 2026 rahoitukseen jälkikäteistarkistuksena. Jälkikäteistarkistus jaetaan hyvinvointialueille samoilla perusteilla kuin kyseisen vuoden perusrahoitus. Yksittäisen alueen rahoitus ei siten muutu suoraan sen omien toteutuneiden kustannusten mukaisesti, vaan käytännössä hyvinvointialueet, joiden talous on toteutunut keskimääräistä paremmin saavat jälkikäteistarkastusta enemmän kuin katettavaa alijäämää on syntynyt. Näin hyvinvointialueille on luotu kannustin

etupainoiseen talouden tasapainottamiseen, missä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on onnistunut vuosien 2023–2025 aikana toteutettujen voimakkaiden talouden tasapainottoimien ansiosta.

Hyvinvointialueiden rahoitusmallin logiikka perustuu oletukseen, että hyvinvointialueiden talous tasapainottuu ja siten rahoitus asettuu perusrahoituksen tasolle pidemmällä tähtäimellä. Täten hyvinvointialueen talouden pitäminen tasapainossa edellyttää, että hyvinvointialueen toiminnan nettokustannukset pidetään perusrahoituksen tasolla. Talouttaan etupainoisesti tasapainottaneet hyvinvointialueet, joille kertyy rahoituksen jälkikäteistarkastusta kertyneitä alijäämiä enemmän, voivat käyttää jälkikäteistarkastusta alijäämien kattamisen lisäksi kertaluontoisiin tai määräaikaisiin toiminnallisiin panostuksiin, kuten Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tapauksissa strategian mukaisten muutoslupausten toimeenpanoon. Mikäli jälkikäteistarkastusta käytetään pysyväisluontoisiin menolisäyksiin, on talous tasapainotettava takaisin perusuran tasolle viimeistään vuosikymmenen loppupuolella, kun rahoituksen jälkikäteistarkastus elementtinä poistuu tai pienenee merkittävästi.

Taloussuunnitelmaan sisältyvä arvio Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kumulatiivisesta rahoituksen jälkikäteistarkistuksesta on 390,4 milj. euroa (sisältäen 105,7 milj. euroa vuodelta 2025). Katettavia alijäämiä hyvinvointialueelle on kertynyt vuosina 2023–2024 127 milj. euroa. Lisäksi hyvinvointialueen on taloussuunnitelmakauden aikana tarpeen kerryttää maksuvalmiuden näkökulmasta yhden kuukauden toimintamenoja vastaava ylijäämäpuskuri myös sen varmistamiseksi, ettei hyvinvointialueen tarvitse tehdä tulevana vuosina äkillisiä taloudellisia sopeutuksia. Näin ollen taloussuunnittelukaudella rahoituksen jälkikäteistarkastusta voidaan käyttää kertaluontoisiin tai määräaikaisiin panostuksiin strategian muutoslupausten toimeenpanoa varten yhteensä 95,0 milj. euroa.

Lähivuosina on oleellista panostaa palveluiden perustason vahvistamiseen, millä varmistetaan vaikuttavat ja kustannustehokkaat palvelut pidemmällä aikavälillä. Talouden perusuralla pysyminen vaatii kuitenkin myös jatkuvaa talouden tehostamista, koska hyvinvointialueen kustannustaso mm. palkkojen osalta nousee tulevinakin vuosina enemmän kuin valtion yleiskatteellinen rahoitus. Lisäksi esimerkiksi hyvinvointialueen poistokustannukset sekä toimitilaohjelman toteuttamisesta seuraava kustannustason nousu tulevat haastamaan talouden tasapainoa tulevina vuosina.

Toisaalta valtion rahoituksen jälkikäteistarkastus mahdollistaa panostamista palvelujen ja toiminnan kehittämiseen erityisesti vuosina 2026–2028. Strategian kuuden muutoslupauksen toimeenpanoon tehtävät panostukset on toteutettava niin, että ne ovat joko vuositason kehittämispanostuksia tai panostuksia, jotka maksavat itsensä takaisin.

Talouden kehitys suunnitelmakaudella 2026–2028

Hyvinvointialueen nettokustannukset kasvavat keskimäärin 4,9 %:lla vuodessa verrattuna vuoden 2025 toisen osavuositarkastuksen mukaiseen nettokustannustasoon. Kasvulla voidaan vastata erityisesti alueemme väestön kasvusta ja ikääntymisestä johtuvaan palvelutarpeen kasvuun (n. 1,5 %/vuosi), sekä yleiseen hintatason nousuun (n. 3 %/vuosi), joka heijastuu mm. palkka-, ostopalvelu ja vuokratkustannuksiin, sekä maksu- ja myyntituottoihin. Lisäksi taloussuunnitelmakaudella tehdään edellisessä kappaleessa kuvatun mukaisesti määräaikaista panostuksia strategian muutoslupausten toimeenpanoon, jolla tavoitellaan merkittäviä uudistuksia palvelujärjestelmäämme taloussuunnitelma- ja erityisesti valtuustokauden aikana. Palvelujärjestelmän uudistaminen taloussuunnitelmakaudella on välttämätöntä, sillä hyvinvointialueiden rahoitusmalli ei mahdollista vastaavan suuruisia nettokustannusten kasvua pitkällä aikavälillä jälkikäteistarkastuksen poistuessa.

Talousarvion ja -suunnitelman käsittely hyvinvointialueella

Vaikuttamistoimielimet, palvelut ja henkilöstö -lautakunta, tulevaisuus- ja kehittämislautakunta, valmius- ja turvallisuuslautakunta sekä kansalliskielilautakunta lausuvat talousarvioesityksestä kokouksissaan 27.-30.10.2025. Aluevaltuuston neuvottelutoimikunta käynnistää taloussuunnitteluneuvottelut 31.10.2025. Neuvotteluita jatketaan 3.11, 6.11.2025 ja 7.11.2025 sekä tarvittaessa 10.11.2025.

Neuvotteluiden perusteella hyvinvointialuejohtajan talousarvioesitykseen tehdään tarvittaessa täsmennykset, jonka jälkeen aluehallituksen on määrä käsitellä talousarvio ja -suunnitelma kokouksessaan 24.11.2025.

Aluehallitus antaa esityksensä siten, että aluevaltuusto päättää talousarviosta ja -suunnitelmasta kokouksessaan 9.12.2025.

Toimivalta

Hallintosäännön § 60 mukaan tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan tehtävänä on lausua aluehallitukselle ehdotuksesta hyvinvointialueen talousarvioksi ja taloussuunnitelmaksi ja seurata oman vastuualueensa osalta talousarvion toteutumista.

Lausunto laaditaan erityisesti lautakunnan strategisten vastuualueiden näkökulmasta.

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan strategisena vastuualueena on käsitellä ja linjata tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, osaamista ja koulutusta sekä korkeakoulu- ja yritys yhteistyötä. Lautakunta seuraa ja arvioi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, kestävästä kehitystä hyvinvointialueella, yhteistyötä kuntien kanssa sekä alueen demografista kehitystä. Lisäksi lautakunnan strategiseen

vastuualueeseen kuuluu digitalisaation mahdollisuuksien tunnistaminen.

Hallintosäännön § 74 mukaisesti tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan, valmius- ja turvallisuuslautakunnan, palvelut ja henkilöstö -lautakunnan sekä kansalliskielilautakunnan lausunnot käsitellään puheenjohtajan selostuksen pohjalta ilman viranhaltijan esittelyä.

Liitteet

- 1 Ehdotus talousarvioksi vuodelle 2026 ja taloussuunnitelmaksi vuosille 2026–2028

Oheismateriaali

- Lausuntopyyntö vuoden 2026 talousarviosta ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmasta sekä vuosien 2027–2030 investointisuunnitelmasta tulevaisuus- ja kehittämislautakunnalle

Tiedoksi

Täytäntöönpano

Päätöshistoria